

Instruktionsfilmer om egenvård vid diabetes

Sam Nordfeldt, Johnny Ludvigsson (manus och fakta). Videoband. **I. Man lär sig ett sätt att tänka. Att förebygga svåra insulinkänningar vid diabetesbehandling** (speltid 17 minuter). **II. Verktøyen ved diabetesbehandling** (speltid 18 minuter). Linköping: Media Center TBV, 1999.

Recensent: Bengt Persson, docent och överläkare, Astrid Lindgrens barnsjukhus, Stockholm.

II Antalet barn och ungdomar som insjuknar i insulinkrävande typ 1-diabetes ökar kontinuerligt. Behovet av information och kunskaper om sjukdomen är stort. Den enskilda patienten och hennes familj behöver veta hur man på ett optimalt sätt anpassar insulinbehandlingen till förändringar i kost- och motionsvanor, tillväxt och hur man undviker akuta diabeteskomplikationer i samband med infektioner och andra stresstillstånd.

Riktat sig till patienter

Nordfeldt och Ludvigsson har tillsammans med några yngre skolbarn med diabetes och deras föräldrar illustrerat hur man med hjälp av egenkontroll av blodsocker och urinprov kan hantera en rad vardagliga problem. Denna undervisning som i första hand riktar sig till patienter och föräldrar förmedlas i två videofilmer med delvis överlappande budskap.

Film I tar upp egenkontroll

I den första filmen redovisas hur och hur ofta man skall nyttja »verktøyen«, dvs

blodsockermätningar och urinkontroller. Man förordar gärna dagliga blodsockerkontroller och att man veckovis gör mätningar före och efter måltiderna en s k blodsockerprofil. Avsikten är att med ledning av mätningarna själv eller i samråd med diabetesenheten vid behov kunna förändra insulinbehandlingen eller göra ändringar av kosten. Målet är att söka nå blodsockernivåer kring 4–10 mmol/l och en HbA_{1c}-nivå under 7 procent. Man understryker också vikten av nattliga blodsockerkontroller för att justera kvällsdosen av medellångverkande insulin och värdet av urintest för »syror« vid akuta sjukdomar för att undvika ketoacidosis.

Film II ägnas åt svåra insulinkänningar

Den andra videofilmen handlar om svåra insulinkänningar; hur de yttrar sig, vanliga orsaker och vad man kan göra för att avhjälpa och framför allt förebygga denna allvarliga komplikation.

Vi vet att man bör eftersträva nära normoglykemi och låga HbA_{1c}-nivåer för att förhindra eller förlångsamma utveckling av långtidskomplikationer till sjukdomen. Tyvärr innebär den strävan en ökad risk för akuta episoder med hypoglykemi. En bidragande orsak här till är det ofysiologiska administrations sättet av insulin. Filmens budskap är att risken för svåra insulinkänningar – som kräver hjälp av någon utomstående – går att minska med hjälp av regelbundna blodsockerkontroller tillsammans med goda kunskaper, självkänedom och förtänksam planering av dygnets aktiviteter. En varning utfärdas för cykelåkning vid lågt blodsocker liksom att köra bil. Det sistnämnda är knappast aktuellt för den åldersgrupp filmen vänder sig till, men det är förstås ett korrekt påpekande och kanske påpassligt eftersom Vägverket bidragit till produktionen.

Komplement till muntlig undervisning

Båda filmerna är avsedda för hemmabruk och utgör ett komplement till traditionell muntlig undervisning och till den utmärkta broschyren »Man lär sig ett sätt att leva« (Ludvigsson, Nordfeldt, Franzén) som med frågor och svar kan tjäna som en repetition.

»Verktøyensvideon« kan introduceras tidigt efter insjuknandet. Videon om svåra insulinkänningar kan uppfattas skrämmande; man kan få intrycket att alla barn och ungdomar med diabetes oundvikligen drabbas av upprepade svåra insulinkänningar. Den bör kanske därför introduceras något senare i sjukdomsförloppet och förutsätter uppföljande samtal.

Auktoritär ton

Andra begränsningar med videofilmer-na är att de inte innefattar förskolebar-

nens och de äldre tonåringarnas speciella problem och vidare den i min smak alltför auktoritära tonen; HbA_{1c}-värden som är 8 procent eller mer är inte ovanliga under pubertetsperioden. Jag tycker också att man borde mer ha betonat värdet av behandling med insulinanaloger, som bevisligen reducerar risk för insulinkänningar och att reducera det medellångverkande kvällsinsulinet i anslutning till ökad fysisk aktivitet under dagen (speciellt sport- och sommarlov) för att undvika nattliga insulinkänningar.

Kliniskt utvärderad effekt

En styrka med presentationerna är att de utvärderats kliniskt och visats bidra till en minskning av svår hypoglykemi bland en stor grupp barn och ungdomar med diabetes.

Praktisk uppslagsbok i öppenvårdsgynekologi

Hilde Beate Gudim, Kari Hilde Juvkam. **Gynekologi i allmennpraksis**. 360 sidor. Oslo: Tano Aschehoug, 1999. ISBN 82-518-3867-3.

Recensent: Marie Bixo, biträdande överläkare och högskolelektor, institutionen för klinisk vetenskap, obstetrik och gynekologi, Umeå universitet.

II Boken ingår i »Allmennpraktikerserien« som utges av Norsk selskap for allmennmedisin och som förutom allmänläkarna har övriga personalgrupper inom primärvården och specialistläkare som målgrupp. Författarna är båda allmänläkare med lång klinisk erfarenhet. På omslaget beskrivs boken som en uppslagsbok att användas i den kliniska vardagen, och det stämmer väl med innehållet.

Boken inleds med två mera allmänna